

nove knjige

milivoj nenin zapremina pesme se meri

BOL U STOMAKU JE DRUGAČIJI
*Bol u stomaku je drugačiji
od bola u glavi
mogu da postoje
u istom telu
i to je ono što navodi
na sličnost
otuda
ukazivanje na razliku*

ZAPREMINA PESME SE MERI
*Zapremina pesme se meri
brojem uglova
ako i to postoji*

*naravno nećemo isključiti
i tu mogućnost
da pesma ima glavu*

SEDIM NA STOLICI
*Sedim na stolici
podupiremo se dugo
i veoma mi je
stalo
do njenog mišljenja
(šta ona misli)
o teretu*

PRIMAM TE U SEBE
*Primam te u sebe
reče žena
ako je linija u pitanju
činimo
i gore i teže stvari
nego što je ova —
pevanje iste pesme*

**SIMON SIMONOVIĆ:
»GRADSKI ŽIVOT«,**
»Rad«, »Narodna knjiga«, BIGZ
1977.
Piše: Damjan Antonijević

Sećanje na talas studentskih nemira, koji je plovio svetom i Evropom pre deset godina — je prva asocijacija kada počinjemo s čitanjem *Gradskog života*, druge pesničke knjige Simona Simonovića (rođen u Vranju 1946). I zaista, prva pesma govori o mlađem Marksu, druga o radništvu, a ima pesama i o komunizmu (*Vizije*), o junu 1968. godine (*Na vrhuncu*), pa i o gasterbaiteru (*Ničiji*), o naseljavanju gradova, to jest nagloj urbanizaciji u naše vreme i slično. Očito je, dakle, još na početku, da se knjiga Simona Simonovića ne bavi nikakvim razboljenjem sentimentom, ličnim problemima ili nekim zamagljenim temama o esenciji i egzistenciji, već konkretnom istočiskom, društvenom, političkom akcijom, pojedincem u društvu, »ekološkim« problemima u najširem prenesenom značenju ove reči (ako i ekologiju shvatimo kao deo društvenog, odnosno političkog života).

Rani radovi, uvodna pesma knjige, posvećena je mlađom Marksu, onome koji je pisao ekonomsko-filosofski rukopise iz 1847. godine, nabijene eksplozivom bunta, dijalektike i ogromne teorijske snage. Ona nosi slobom viziju revolucionara koji uspeva da uspostavi sklad teorije i prakse (»Pod 'teorijom' razumem Markssov teoriju, a pod 'praksom' praksu koja menja svet (u smislu jedanaeste teze o Fojerbauhu)«, Herbert Markuze, *Merila vremena*, str. 24). Vizija mlađog čoveka, otvorenenog i neposrednog, licem prema svetu (»Otvorio je široki vrata«), koji zna što hoće (»I ne dvoumeći se viškuo«), pobunjeno protiv statičnosti, mrtvila i vladavine stilnih koji otinaju od gladnih, u našem planetarnom sistemu (»Kontinenti su nepomični, / Pokradeni i mrtvi!«), o mlađiću koji piše s tri (symbol celovitosti) (izvora) zar to nisu svima znani izvori nemačke klasične filozofije, posebno Hegelove dijalektike, engleske političke ekonomije Ricardija Smita i francuskog utopizma — inspirativne duhovne trijade Evrope Marksovog mlađičkog traganja? i, opsesivno sručuju svoj bunt u »vroglave knjige« koje piše do »duboko u noć«. Bunt koji se ostvaruje u knjigama? To je zaista poetska tema! Čudotvorstvo teorijskog rada, da li ne? — Da! Jer nema prakse bez jedinstva s teorijom, jer teorija »ima anticipirajući kritički kvalitet«, jer »ona određuje opšte u posebnome i »ima svoju nepodmitljivu empirijsku bazu« (citirano delo, str. 24, podv. H. M.). Posle takvog koncepta i rada jutro revolucionarnog entuzijazma osvanuće bez magle (»Izjutra, kažu, magle / Više nije bilo«). Rani radovi svih mlađića sveta odnose se na vreme sadašnje u iasmnoći dana. Zov »vroglavlji knjiga« skupio je radnike »juče rasturenex«. Radnici stižu u centar dešavanja »iz predgrađa, kao na svakodnevni posao, znači što hoće i što mogu (»Noseći suvi doručak / I prevrat u malom prstu«). Ali, evo pesme u celini:

RANI RADOVI

Otvorio je širok vrata,
I ne dvoumeći se viškuo:
Kontinenti su nepomični,
Pokradeni i mrtvi!

Popio je zatim gutljaj
Vode zahvaćene sa tri
Izvora i duboko u noć
Pisao vroglave knjige

Izjutra, kažu, magle
Više nije bilo

Radnici, juče rasturenex,
Stigoše iz predgrađa,
Noseći suvi doručak
I prevrat u malom prstu,

I kad dočitamo bitnije značenje ove knjige, posle završne pesme *Gradski život*, vraćamo se, po sili asocijacija, na poslednji katalog početne pesme. Znajući da se danas prevrati dešavaju u gradovima, da je i to deo gradskog života, ne želimo, ipak, da primimo jednostavnost iskaza u poslednjoj strofi takvu kakva je, bez podteksta. Ne samo zato što imamo u vidu velike promene u životu, postojanju i statusu rabičke klase koja je danas bitno drukčija nego sredinom prošlog veka (pozivajući se i ovoga puta na Markuzea, na njegov razgovor s nemačkim pesnikom Hansom Magnusom Enzesbergerom u već pominjanoj knjizi *Merila vremena, Grafos*, Beograd 1978) — nego što ova pesma dobija punije, bogatije značenje, postižući vrednost epigrafa ne samo za ovu knjigu, već za aktivitet jedne generacije, pa i mlađosti uopšte.

Simonovićeva poezija ima ambiciju da zahvati više od onoga što se zove subjektivitet. *Gradski život* je upravo pesnička knjiga koju interesuje društveni život, čovek kao deo društva, ali i veliki politički pokreti i gibanja, preudne ili tipične ličnosti i sudbine u zatvorenoj, otvorenoj, zagađenoj svakodnevici grada. *Vizije* je, npr., pesma o istorijatu komunizma, o njegovom nastajajućem i granjanju (... uvelikom kružio / Evropom ...«, — kao u *Komunističkom manifestu*: »Baukruži Evropom...«), ali i o različitim načinima njegovog prihvatanja (dogmatском, nedijalektičnom i onom rasplinutom, bez ikakvih veza s Marksom):

*Drugi su me nepomičnog
Držali u glavi,
Drugi su me jednostavno
Gubili u vizijama*

(podv. D. A.)

Ali, iako govori u prvom licu u najvećem delu svoje knjige (u dvadeset i jednoj pesmi, od trideset i četiri ukupno; iskustvo drugih: mi, oni, on, ti, uglavnom u sadašnjem vremenu, opštije iskustvo viđeno iz ja-perspektive nalazimo od pesme *Doseljenik*. Od ove pesme poetski subjekt govori u prvom licu jednine prošlog vremena opšte stvari, istorijat jednog utapanja u otuđenje) — Simonović ne piše »poeziju srca«. On je i ovde okrenut (čitati doslovce i u prenesenom značenju) gradu i svetu (urbis et or-

bis), prateći krivulju pada jednog ljudskog bića u gradski inferno bezdušnosti i dehumanizacije, uobličujući poetsku studiju (ako tako smemo da kažemo) *tehnologije otuđenja, postverenja i fetišizacije* u urbanizovanoj sredini. A uvek kad je reč o ovim derivatima dehumanizacije u moderna represivna vremena, reč je o izgubljenim vrednostima.

Zato smemo da govorimo o učešću kritičke svesti u nastajanju i trajanju ove poezije, ističući to kao njenu vrednost, kao prodor intelekta tamo gde je davo, i neopravданo, »proklamovana« »vladavina srca«. Pošto je Simonovićeva poezija očiti zagovornik slobode, društvene, političke, lične, svesna smrtonosne zagađenosti koju stvara svaka represija, njeno postojanje je nemoguće bez određene svesti, intelekta, prisutnosti i postojanosti. Traganje za smisom čina, za smislim bunta, njenja je prevashodna vokacija. A to podrazumeva angažovanost i kritičnost, što ne smeta pesmi da to jeste kada je potvrđuju talent, svrha i materijal u kome se ostvaruje.

Prisustvo kritičke svesti vidi se i u ironiji, kao konstruktivnom principu ove poezije. Ironija je kopile visoke teme i njenog spajanja s banalnom stvarnošću. Ona uspostavlja neslučene veze među stvarima i pojavama i otkriva novo lice sveta, lice, ponkad uzaludno i besplodno, tužno i tragično. Ona je inverzija uvišenost, grč stvarnosti, otpor besmislu, izraz bespomoćnosti, možda i beznade. Takva je bila potrebna ovoj knjizi i takvom je mi ovde nalazimo. Simonovićeva ironija je ironija koja se ostvaruje po vertikalni, inverzijom *gore* i *dole*, a takođe i mešanjem, uvođenjem biološkog prostora u bezvazdušni gradski prostor, ili svođenjem uvišenih ljudskih funkcija na biološke, opet u razarajućoj atmosferi grada.

Grad je, inače, destruktivan u ovoj poeziji: ljudsko svodi na fizičko i fiziološko, fiziološko na praznino i nasilje. Grad je, po Simonoviću, nemoguće ispuniti humanitetom, a gradski život to je sinonim za represivnu, dehumanizovanu sredinu.

Simon Simonović je ostao večan, i u svojoj drugoj knjizi, postupku koji je već prepoznatljivo njegov osoben i osobit. To je neka vrsta unutrašnjeg opisa situacije, sudbine, atmosfere, tipskih ljudi i tipičnih momenata. U sledećoj instanci taj opis pretvara se u simbol (opštost, načelo, grudvu svesti) da bi tako delovalo svojim značenjem. Dakle, po već citiranom Radovićevom stihu (videti knjigu kritika potpisnika ovog teksta *Opisom iznutra* i eseju o *Priboju*, prvoj knjizi Simona Simonovića): »Značenjem spolja, opisom iznutra«, ali sada, u drugoj knjizi, zgusnutije, jače, bolje, jednostavnije. Jednom rečju: ubedljivije. Sem, možda, kad je reč o kompoziciji, jer izuzev uvodne i završne pesme, izgleda da bi izvesno grupisanje kraćih celina unutar knjige postiglo veći efekat koncentracije značenja i vrednosti.